

Asia: VN/28311/2020

Arviomuistio rikosvahinkolaista

1. Yleiset huomiot rikosvahinkolaista

1.1. Onko rikoksen uhrin ja surmansa saaneen henkilön läheisten korvaussuoja rikosvahinkolain perusteella nykyisellään riittävä?

Ei, rikosvahinkolakia tulee muuttaa.

Tarkemmat perustelut ja muutosehdotukset

Tämänhetkinen laki mahdollistaa tilanteen, että henkirikoksessa läheisen menettänyt ei tule saamaan oikeuden määräämiä korvauksia, sillä kärsimyskorvaus on henkilökohtainen velka. 20 vuoden velkomissuhde oman perheenjäsenen surmaajaan ei salli eheytymistä ja toipumista menetyksen jälkeen. Jo oikeudenkäynnin alkaessa asianajajat tietävät huomauttaa läheiselle, että kärsimyskorvauksia ei todennäköisesti tulla saamaan, sillä pääsääntöisesti henkirikoksen tekijät ovat varattomia. Lähtökohtana tällainen käytäntö syrjii läheisiä, ja lisäksi aiheuttaa lisätraumatisoitumista, koska uhrin läheisten on oltava ulosoton kautta säännöllisesti yhteydessä tekijään (vaikkakin kirjallisesti, mutta se on hyvin konkreettinen muistutus henkirikoksesta). On myös otettava huomioon se, että läheiset eivät aina uskalla hakea korvauksia tekijältä pelon vuoksi, tai koska prosessi on liian raskas.

Korvausten hakeminen henkirikoksen tekijältä on epäinhimillistä.

2. Rikosvahinkokorvausten enimmäismäärät

2.1. Miten arvioitte arviomuistiossa esiintuotuja rikosvahinkolain perusteella maksettavien korvauskattojen tasokorotuksia?

D) Ehdotetaan jotakin muuta, mitä?

Tarkemmat perustelut ja muutosehdotukset

Läheisten näkökulmasta on äärimmäisen vaikea perustella, mikä määrä sairaalahoitoa tai lääkitystä on riittävä kaikissa tapauksissa. Jos läheinen on ollut esimerkiksi silminnäkijänä henkirikoksessa, hän voi joutua huomattavasti pidempään hoitosuhteeseen, kuin tilanteessa, jossa läheinen ei ole

silminnäkijä. On myös mahdoton määritellä henkisen trauman suuruutta pelkästään siten, että kyseessä olisi biologinen vanhempi tai lapsi, vaan hoidossa tulisi ainoastaan huomioida traumaan tarvittavan hoidon määrä ja laatu.

Suomessa psykoterapiaa usein suositellaan jatkettavan kolmen (3) vuoden ajan. Kelan korvausperusteidenkin mukaan asiakkaalle korvataan kolmen vuoden aikana 200 käyntiä terapiassa. Jos läheinen saa Kelan korvaaman terapian, hänelle jää noin 40 euron omavastuu per käynti, jolloin terapiakustannusta tulee yhteensä 8.000 euroa. Tämä on suuri kustannus tilanteessa, jossa työ- ja toimintakyky ovat voineet heiketä niin paljon, että läheinen on jäänyt pitkille sairauslomille. Ja kuntoutuspsykoterapia on vain yksi kulu, joka tulee läheisen kustannettavaksi, ja se on maksettava ennen kuin siitä voi hakea korvausta Valtiokonttorilta.

Yleisesti korvausten tulisi olla yhteneväiset tuomiossa annettujen korvausten kanssa. Korvauskaton on oltava samassa suhteessa, kuin mitä kulut ovat aiheutuneesta haitasta.

3. Valtiokonttorin maksusitoumus

3.1. Kannatatteko Valtiokonttorin etukäteistä maksusitoumusta rikoksen uhrin ja henkirikoksen uhrin läheisen sairaanhoitokuluina korvattavista terapiakuluista?

Kyllä

Tarkemmat perustelut ja muutosehdotukset

Rikosprosessi voi kestää jopa vuosia, jonka jälkeen korvauksia voi hakea Valtiokonttorilta, josta odotusaika on lähellä vuotta. Omaisille osataan heti rikoksen jälkeen kertoa, että kuitit esimerkiksi poliklinikkakäynneistä tulee säilyttää, mutta korvaus niistä voi tulla pahimmillaan vasta kolmen vuoden päästä. Varallisuus voi näin ollen olla este hoitoon hakeutumiselle ja hoidon saamiselle.

Myös terapiasta aiheutuvia kuluja voi tulla jo alkuvaiheessa, vaikka hoitava ja pitkäaikainen terapia suositellaan aloitettavaksi vasta sitten, kun kriisi on ohi ja toipuminen voi oikeasti olla mahdollista. Maksusitoumus terapiaan helpottaisi asiaa. Luonnollisesti itse rikos ei tuo terapian tarvetta, vaan tarpeen arvioi hoitohenkilökunta hoitosuositusten mukaan. Eriarvoisuutta terapiaan pääsystä eri kohderyhmien välille ei siis tässä pääse tapahtumaan. Haasteen tässä kuitenkin tuo se, että jos ennen oikeudenkäyntiä ei voida näyttää toteen terapiasta aiheutuvia kuluja, niitä ei voi jatkossakaan saada Valtiokonttorin kautta.

Mikäli läheinen voisi hakeutua nopeasti hoidon piiriin maksusitoumuksen turvin, voidaan odottaa että pitkittyneen surun hoitoon tarvittava tuleva kustannus olisi pienempi ja läheinen toipuisi nopeammin. Tutkimusten mukaan nopea hoitoon ohjautuminen on vähentänyt pitkien sairauslomien määrää ja varmistanut paremman toimintakyvyn tulevaisuudessa.

4. Rikosvahinkolain perusteella suoritettava kärsimyskorvaus

4.1. Tulisiko ja miltä osin rikoksen uhrin oikeutta kärsimyskorvaukseen rikosvahinkolain nojalla laajentaa?

-

Tarkemmat perustelut ja muutosehdotukset

-

4.2. Kannatatteko surmansa saaneen henkilön läheisen oikeutta kärsimyskorvaukseen rikosvahinkolain nojalla?

Kyllä

Tarkemmat perustelut ja muutosehdotukset

Kärsimyskorvauksen tarkoitus on mahdollistaa äkillisen, väkivaltaisen menetyksen kokeneelle korvaus hänen kokemastaan kärsimyksestä. Raha ei tuo läheistä takaisin, mutta korvauksella voidaan kattaa useita pieniä kuluja, joita läheiselle tulee kun työ- ja toimintakyky ovat heikentyneet. Kaikki tilastot osoittavat, että pääsääntöisesti tekijöillä ei ole varallisuutta kärsimyskorvausten maksamiseen. Oikeudessa siis määritellään kärsimyskorvaus, josta jo tiedetään ettei läheinen sitä tule saamaan. Tämä koetaan erittäin epäoikeudenmukaiseksi.

Samassa yhteydessä tulee myös miettiä, miten läheisyyden määrittely voidaan tehdä inhimillisemmäksi. Tällä hetkellä läheisyys määritellään samassa oikeussalissa, jossa tekijä ja läheinen ovat jopa yhtä aikaa. On epäinhimillistä laittaa läheinen todistamaan läheisyyttä samassa tilanteessa, jossa käydään läpi yksityiskohtaisesti henkirikostapahtumaa. Lisäksi läheisyys tulee määritellä selkeämmin niin, että monimuotoiset perheet tulee huomioitua. Aina biologiset vanhemmat tai perilliset eivät ole läheisimmät tai ainoat läheiset menehtyneen kanssa. Läheisyyden toteaminen on kuitenkin merkittävässä osassa kärsimyskorvausta määriteltäessä.

4.3. Mikä olisi rikosvahinkolain nojalla surmansa saaneen henkilön läheiselle suoritettavan kohtuullisena pidettävän kärsimyskorvauksen enimmäismäärä?

Kärsimyskorvaus tulee olla linjassa muiden henkeen ja teveyteen liittyvien rikosten kanssa. Korvauksen määrä tulisi olla vähintään kaksinkertainen ehdotettuun verrattuna.

5. Korvausten yhteismäärästä tehtävä perusvähennys

5.1. Tulisiko rikosvahinkolain 20 §:n mukainen perusvähennys kumota?

Kyllä

Tarkemmat perustelut ja muutosehdotukset

Perusvähennyksen poisto on arviomuiston perusteiden mukaisesti järkevintä.

5.2. Tulisiko Valtiokonttorin maksamalle korvaukselle asettaa jokin alaraja, mikä?

Kyllä

Tarkemmat perustelut ja muutosehdotukset

Mikäli perusvähennys poistuu ja sen tilalle tulee korvaukseen alaraja, ei lopputulos korvauksen saajan näkökulmasta muutu. Alaraja voisi olla, mutta se ei voi olla muutamia kymmeniä euroja suurempi. Muutoin alaraja olisi tulkittavissa perusvähennykseksi.

6. Valtiokonttorin tiedonsaantioikeudet

6.1. Kannatatteko Valtiokonttorin tiedonsaantioikeuksien laajentamista?

Kyllä

Tarkemmat perustelut ja muutosehdotukset

Tiedonsaantioikeuden laajentaminen on perusteltua, mikäli se rajoittuu juuri välttämättömiin tietoihin, joita Valtiokonttorin on saatava. Tämän voisi olettaa myös parantavan henkirikoksen uhrin läheisen asemaa, kun hänen tietonsa ovat ajantasaisesti korvauksenmaksajan tiedossa.

7. Muut huomiot

7.1. Muut huomiot arviomuistiosta ja rikosvahinkolaista

-

Kalajanniska Sanna
Huoma - Henkirikoksen uhrien läheiset ry